

Hvad kommer efter omlægningsplanerne?

Natur & Miljø, d. 13. maj 2025

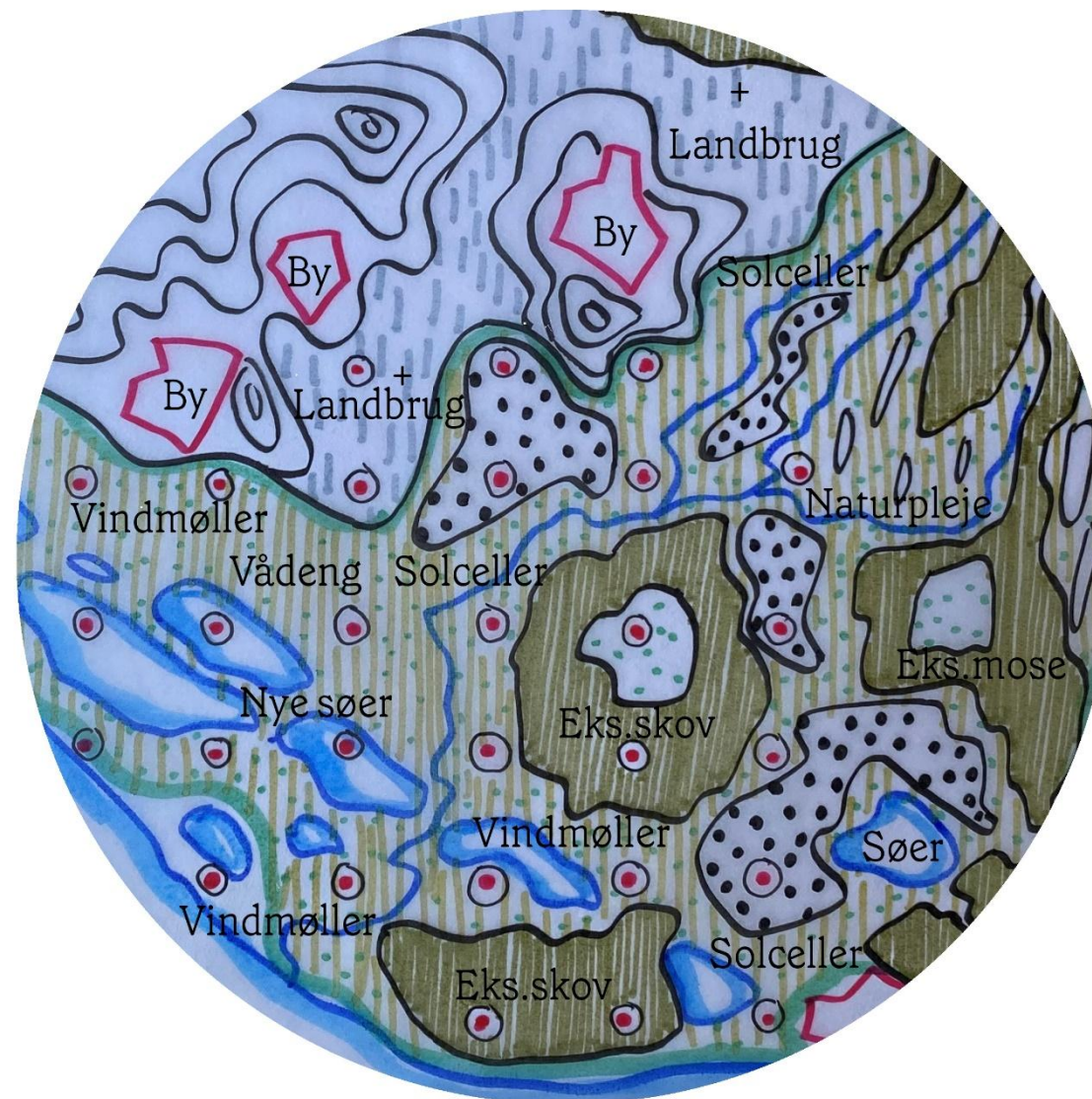
Urland

Helga Grønnegaard og Henrik Vejre

KØBENHAVNS
UNIVERSITET

1. Internationale arealtendenser
2. Inspiration fra England
3. Hvordan rammer de store dagsordener Danmark?
4. Et historisk tilbageblik
5. Karakteristik af Den Grønne Trepert
6. Hvordan lykkes vi med projekter med lokal forankring?
7. Opsamling og budskaber

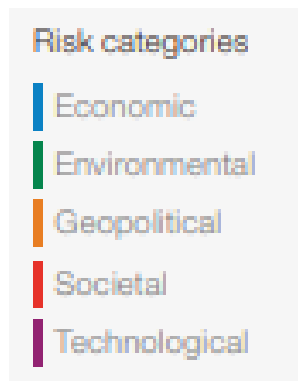

Internationale arealtendenser

Her er de største globale risici, som beslutningstagere skal håndtere

FIGURE G Global risks ranked by severity over the short and long term

"Please estimate the likely impact (severity) of the following risks over a 2-year and 10-year period."

Short term (2 years)

Long term (10 years)

Source
World Economic Forum Global Risks
Perception Survey 2024-2025.

World Economic Forum: The Global Risks Report 2025, 20th edition

https://reports.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2025.pdf

Advarsel til Europa: Klimaforandringerne vil ramme jeres landbrug, økonomi og folkesundhed – og I er dårligt forberedt

Information, d. 12. marts 2024

»Europa er det kontinent i verden, der varmer hurtigst op,«.

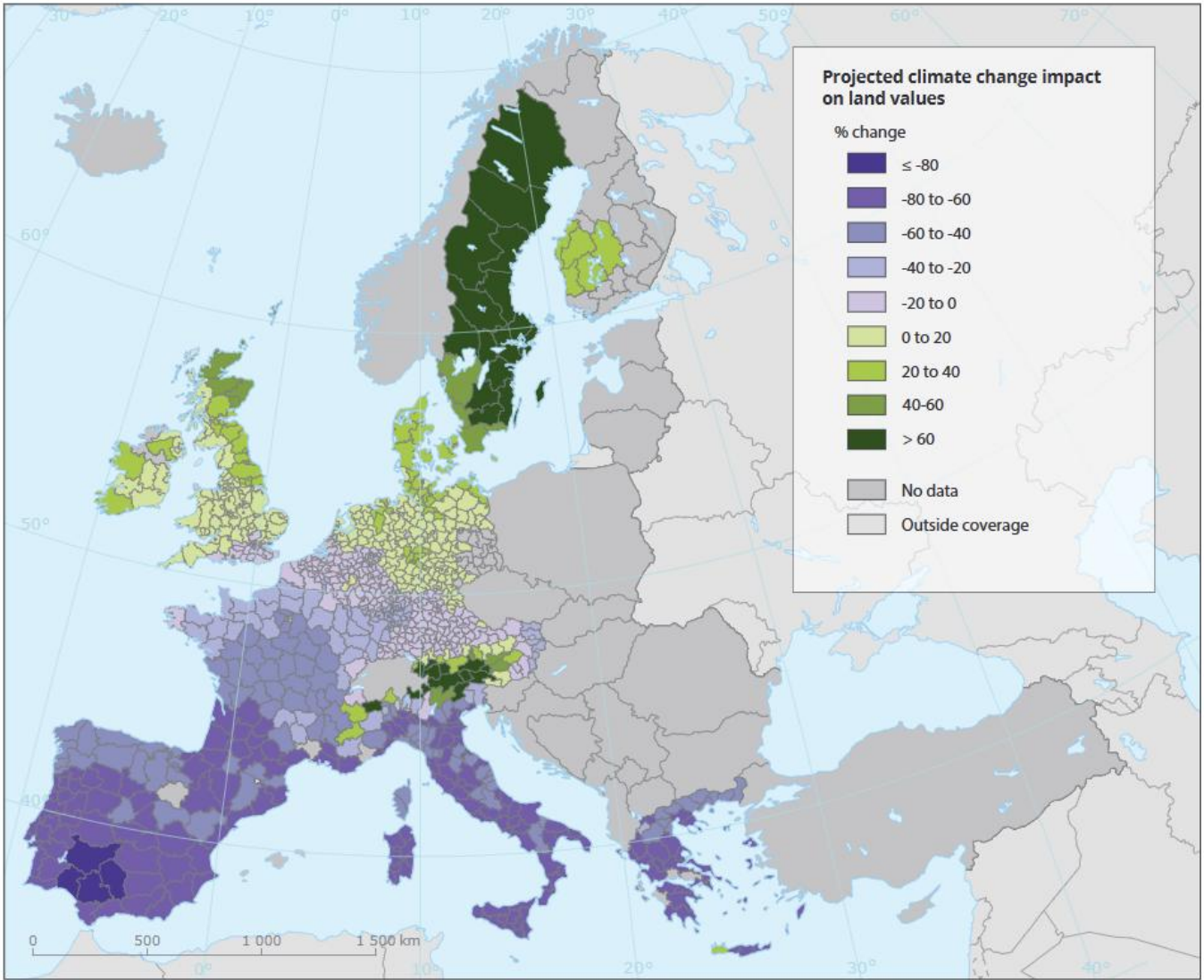
Rapporten identificerer i alt 36 klimarisici for EU-landene, hvoraf halvdelen af dem kræver hurtig handling at modvirke, mens otte decideret haster.

Indsatsen haster mest i forhold til Europas økosystemer.

Ødelæggelse af økosystemer og biodiversitet kan sætte gang i kædereaktioner, der vil ramme folkesundheden, vandforsyning og fødevarer sikkerhed.

[European Climate Risk Assessment — European Environment Agency \(europa.eu\)](https://europea.eu/european-climate-risk-assessment)

Notes: The map presents the impacts of a selected climate scenario, based on the Special report on emissions scenarios A2 GHG emissions, on each NUTS 3 region for a subset of EU countries. Several countries are negatively affected by future temperature and precipitation changes. Denmark, Finland, Ireland, Sweden and the United Kingdom benefit slightly.

Source: Van Passel et al. (2017).

Hvad fortæller jordpriserne?

Konsekvenserne af temperaturstigningerne rammer skævt mellem Vesteuropa og Sydeuropa.

Der er brug for en markant omstilling af landbrugssektoren

- så forringelserne af natur og miljø stopper
- så landbrugssektorens drivhusgasudledninger reduceres
- så dyrkningssystemer kan blive mere modstandsdygtige i et klima i forandring,

En balanceret grøn omstilling

Tænk tanken Europa: EU's landbrugspolitik skifter fokus fra grøn omstilling til sociale hensyn

Retten til at blive i landdistrikterne
Som alternativ til retten til fri bevægelighed

[Tænk tanken Europa: EU's landbrugspolitik skifter fokus fra grøn omstilling til sociale hensyn - Altinget: Fødevarer](#)

The "Produce-Protect-Reduce-Restore" Approach

[What's Causing the Global Land Squeeze? | World Resources Institute \(wri.org\)](#)

Inspiration fra England

Opmærksomhedspunkter fra ny lovgivning i England

BNG: Biodiversity Net Gain

Landudviklere skal opnå en nettoforøgelse af biodiversiteten på 10 % for deres område.

- Kravene er trådt i kraft i 2024 for de fleste arealudviklinger, såsom boliger og mindre infrastrukturprojekter.
- Reglerne gælder for store infrastrukturprojekter gælder fra 2025 og fremefter.

Biodiversitets-enheder kan genereres på følgende måder:

- *Onsite* gennem naturforbedringer,
- gennem egne naturprojekter eller køb fra andres naturprojekter *offsite* eller
- gennem køb af lovpligtige kreditter fra regeringen som en sidste udvej.

Sammenfattende pointer

- Forudsætningerne for at skabe økologisk sammenhæng og genoprette prioriterede levesteder er meget lav *onsite*
- *Off-site*-markedet leverer mere robuste økologiske effekter.

Kombination af offentlig og privat finansiering

Navn	Beskrivelse
 Countryside Stewardship Facilitation Fund	En statslig støtteordning, der støtter samarbejdsprojekter blandt landmænd om fælles indsatser i landskabsskala, der er store nok til at være attraktive for private investorer.
 Natural Environment Investment Readiness Fund	En statslig støtteordning, der hjælper naturprojekter i England med at blive investeringsklar, så de kan tiltrække privat finansiering. Støtter også forskning og innovation til at udvikle metoder og afprøve nye mekanismer. Har støttet udviklingen Replenish Credits og Wilder Carbon mfl. Støtter indirekte BNG og Nutrient Credits ved at støtte projekter der kan generere kreditter.
 England Woodland Creation Offer	Aktiverer samspil mellem offentlig og privat finansiering. Lodsejere, arealforvaltere og offentlige institutioner kan søge om støtte til skovrejsning, herunder naturlig tilgroning på arealer ned til 1 ha. Basis-tilskud til skovrejsning. Den ny skov kan registreres i UK Woodland Carbon Code. Ordningen tilbyder også engangsbetalinger til vandkvalitetsforbedring og biodiversitet.
 ELM-schemes (Environmental Land Management schemes)	ELM er regeringens store tilskudsprogram til landmænd og jordejere og erstatter det gamle EU-landbrugsstøttesystem. Landmænd kan bruge ELM til at komme i gang med f.eks. vådområder, skovrejsning, levende hegn som senere kan generere kreditter.

Belmont Estate – salg af naturkreditter

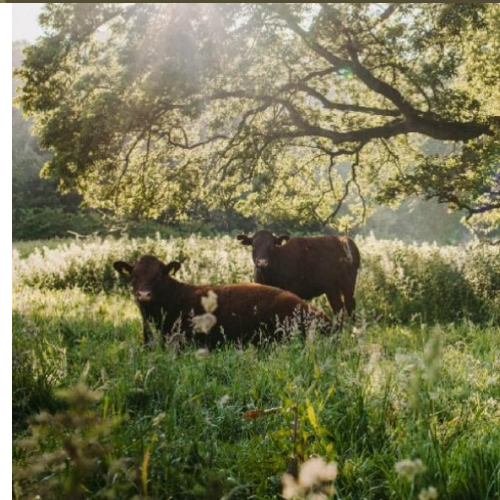

WHAT WE DO

BNG & NATURAL CAPITAL

Biodiversity enhancement and net gain are rising priorities for both business and society. As an outcome of the landscape-scale nature recovery projects we are undertaking, we can offer a variety of high-integrity natural capital products that can provide tangible benefits to help businesses be nature positive.

HABITAT UNIT TYPES

Due to the breadth of habitat available within the rewilding project, we can offer **12 different habitat units** in one place. These range from lowland meadow, mixed scrub, woodland, hedgerow, priority pond, river units and more.

Wendling Beck

Støttes af ELM og sælger naturkreditter (BNG, Nutrient Credits og Carbon Credits)

- 809 ha naturområde i Norfolk forvaltet af 4 landmænd, lokale myndigheder, miljøorganisationer og et vandforsyningsselskab.
- Inkluderer 32 km levende hegn, biodiversitetsrige habitater, genoprettede floder og oversvømmelsesområder og regenerativ produktion af solbær.
- Landbrugsvirksomheder forventes at øge indtægterne med 30 millioner pund over 30 år.
- Øger modstandsdygtighed mod oversvømmelser og giver lokal adgang til naturen via cykel- og ridestier.
- Tjener som inspiration for andre jordejere.

Et vindue til at frigøre privat finansiering til naturprojekter i stor skala og hastighed?

Parterne er enige om følgende principper og pejlemærker for aktiviteterne i Danmarks Grønne Arealfond:

Fonden skal skabe muligheder for samspil med privat finansiering, der fx kan understøtte mere ambitiøse natur- og biodiversitetsprojekter og en mere effektiv arealudnyttelse.

Regeringen vil sikre, at dette tænkes ind.

Aftale om et Grønt Danmark (juni 2024): <https://regeringen.dk/aktuelt/publikationer-og-aftaletekster/aftale-om-et-groent-danmark/>

Pensionsselskaber,
kapitalfonde
Grønne investeringer

Private virksomheder
og arealudviklere
**Erstatningsnatur,
Rapportering,
Omdømme**

Private lodsejere
**Vådområder og skov
Offentlige tilskud**

**Storskala projekter
med effekter for både
natur, vandmiljø og
klima?**

Hvor historisk er treparten?

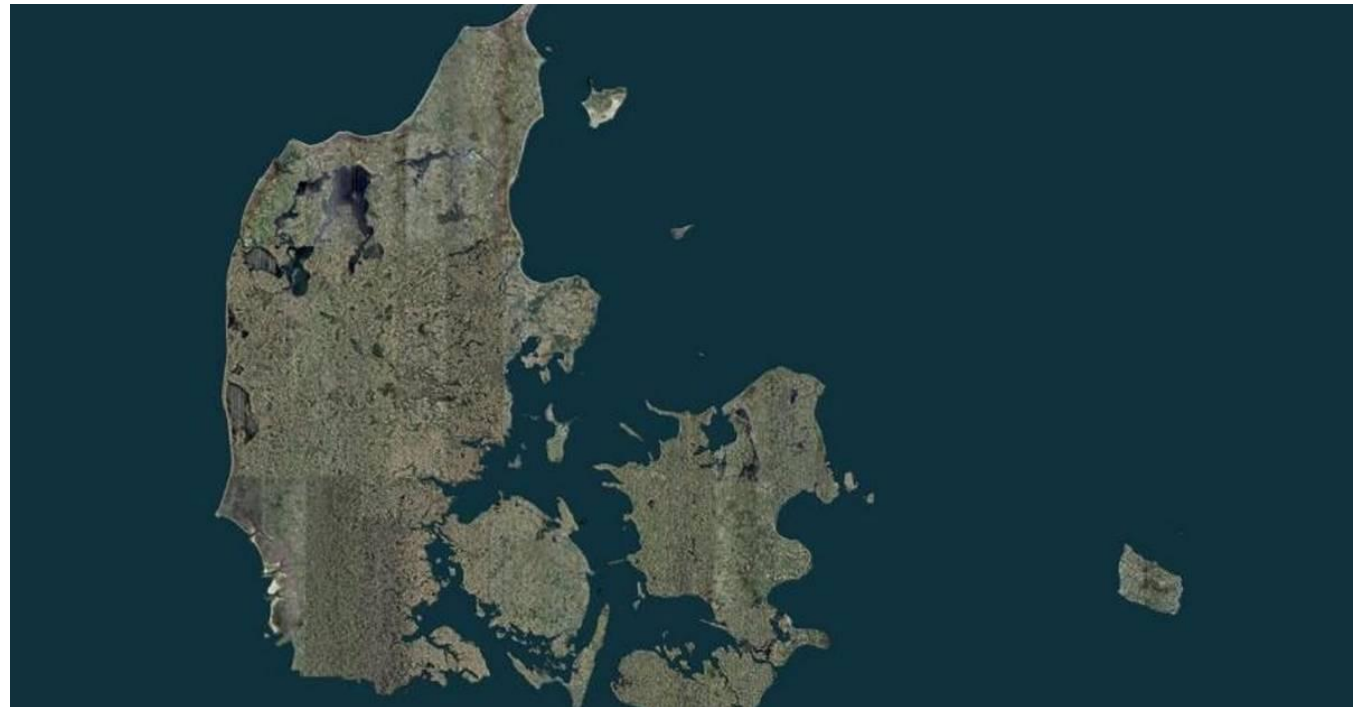
Hvor ligger de store problemer?

Hvad sker der så i Danmark?

Vores arealer er påvirket af alle de internationale dagsordener

Men med en særlig dansk vinkel

Klima
Biodiversitet
Vandmiljø
Fødevarer
Energi
...

Vi har vores egen klimalov –
Den eneste i verden med retligt bindende reduktionsmål

70 % i 2030

Klimagas – negativt i 2050 (politisk forståelse for 2045)

En ambitiøs og bindende
KLIMALOV
med et mål om at **reducere**
drivhusgasudledningerne med

70%

i 2030 (sammenlignet med 1990)

Klimaloven

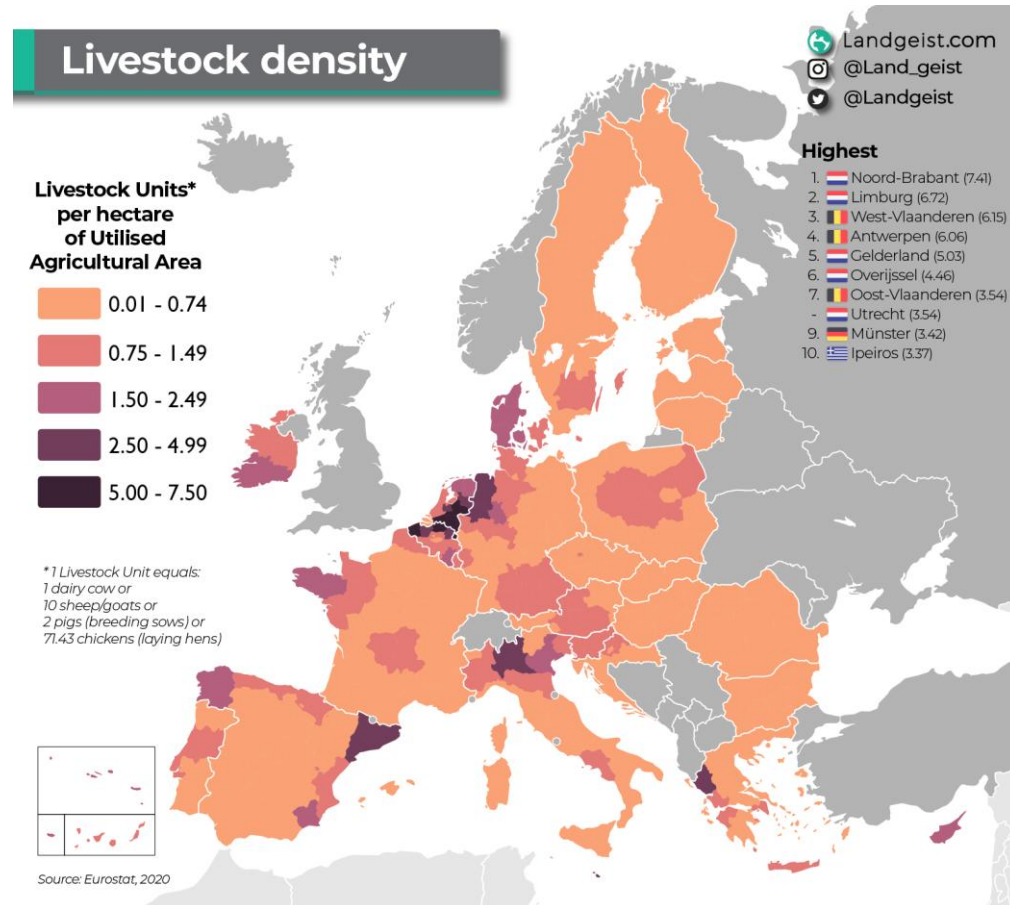
Med kommentarer af
Thomas Andersen Thrane
Peter Bjerregaard

Djøf Forlag

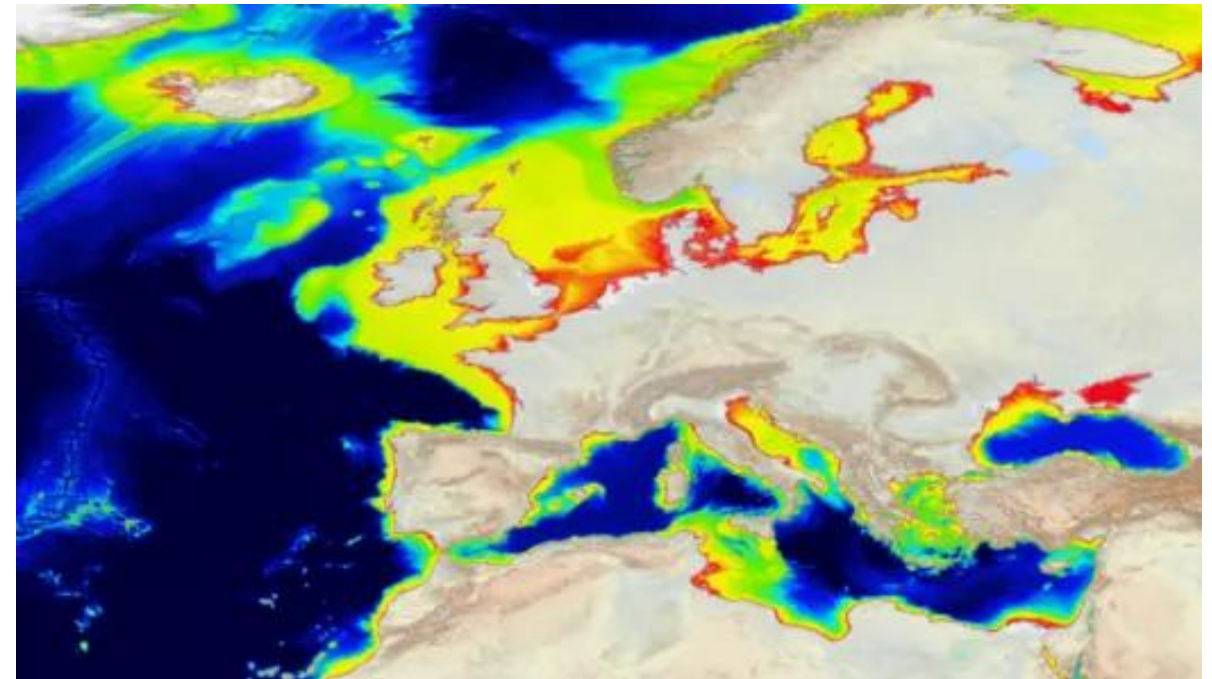
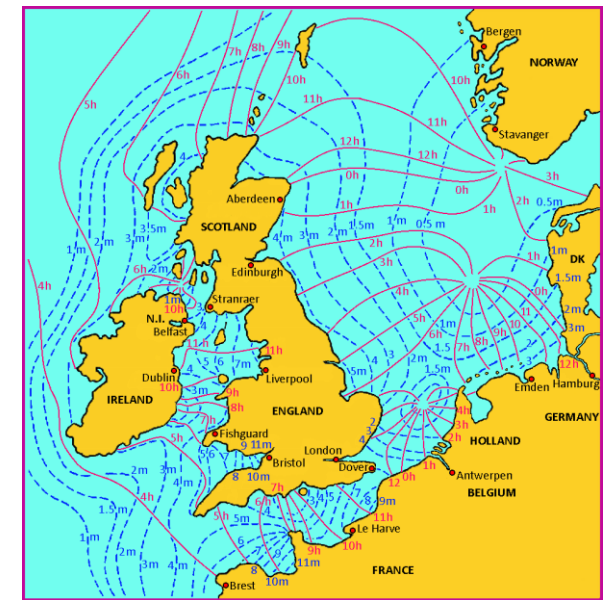
Vi er særligt udfordret af vandmiljøproblemer i Danmark

Kombination af

- talrige beskyttede fjorde
- meget lavvandede farvande,
- beskedent tidevand
- høj husdyrtæthed

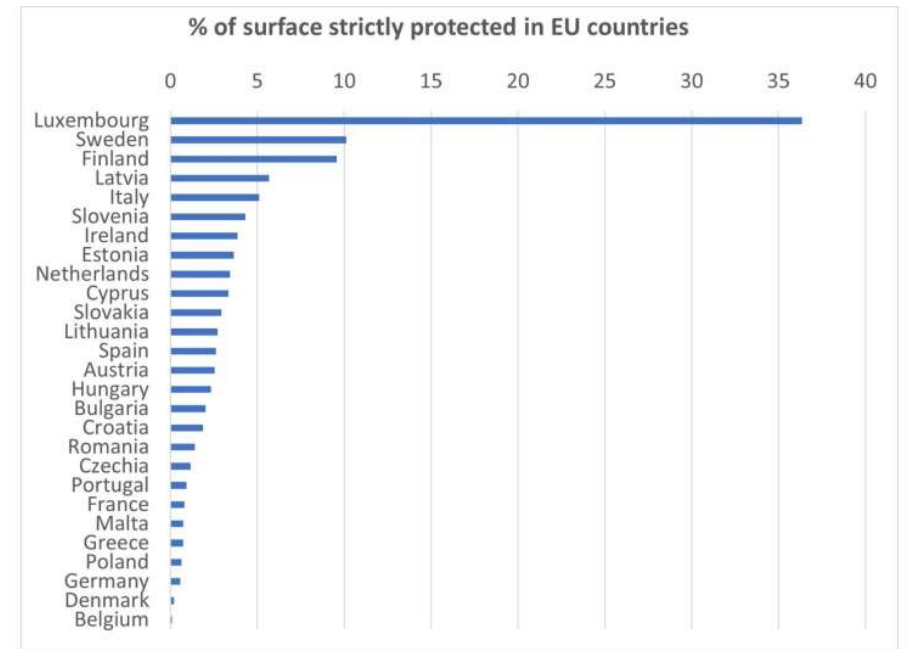
Landgeist.com

EU commission

Vi har en katastrofal biodiversitet

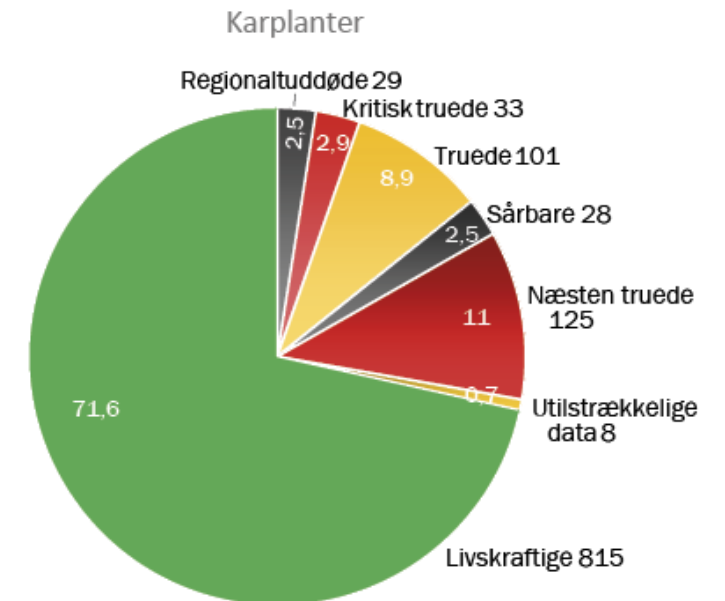
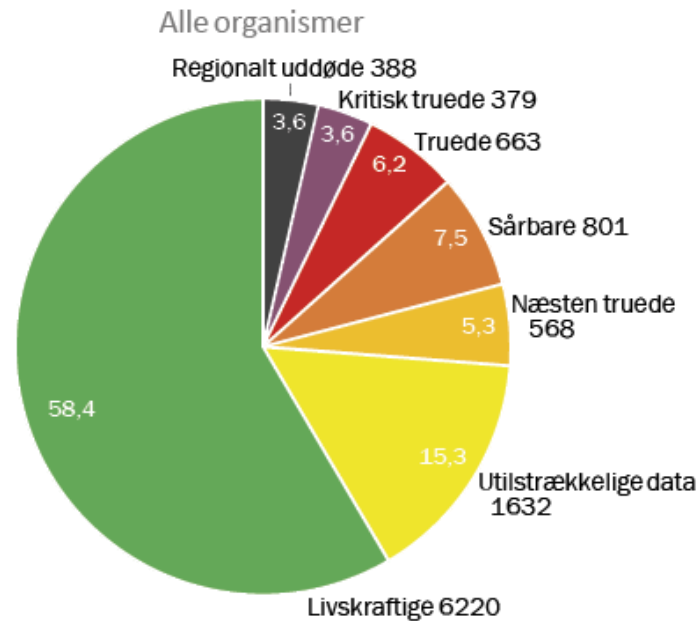
- Næstlaveste andel strengt beskyttet natur i EU
- Vi er stærkt præget af at være et intensivt dyrket land
- 25% af vores arter er i trussels-spektret

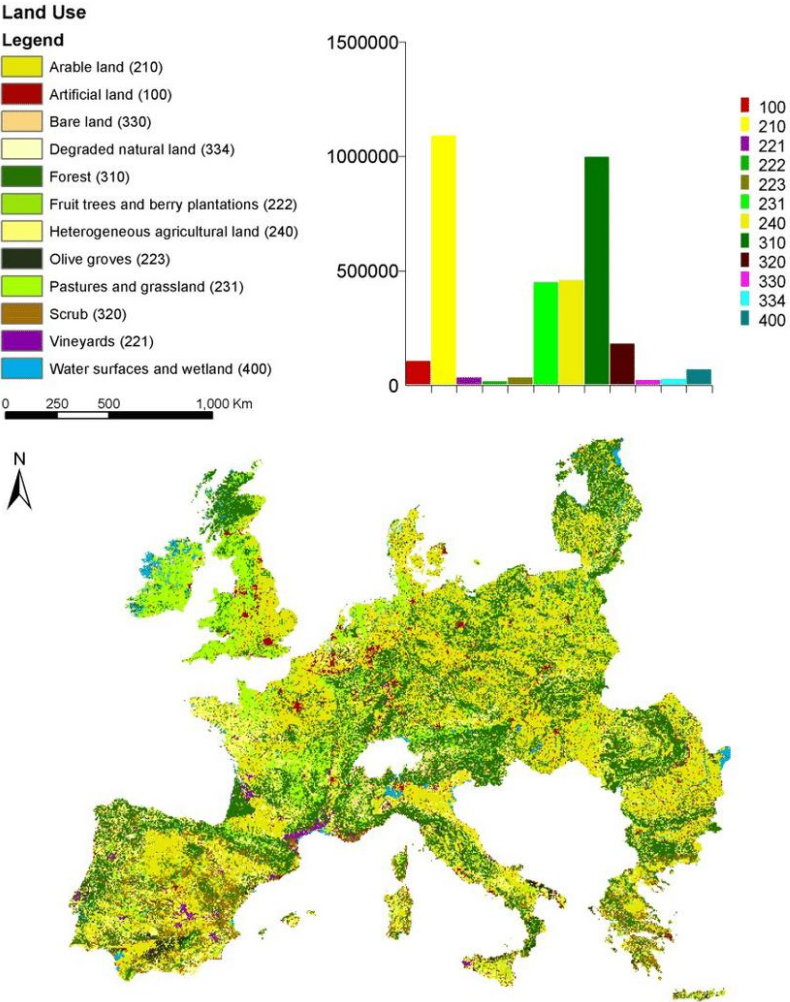
EU commission

EU commission

Vi har et ekstremt opdyrket land
Det mest opdyrkede land i EU
Næstmest i Verden (overgået af Bangla Desh)

Energikrisen

Ambition om at være foregangsland

Energikrise og energiuafhængighed

Mål om 24.000 – 50.000 ha solceller

Danmark skal gå foran i den grønne omstilling

Energiudspillet har initiativer for **ca. 15 mia. kr.**,
som skal gøre energien grønnere og billigere

Lempelse af elafgifter
for **3,5 mia. kr.** om året

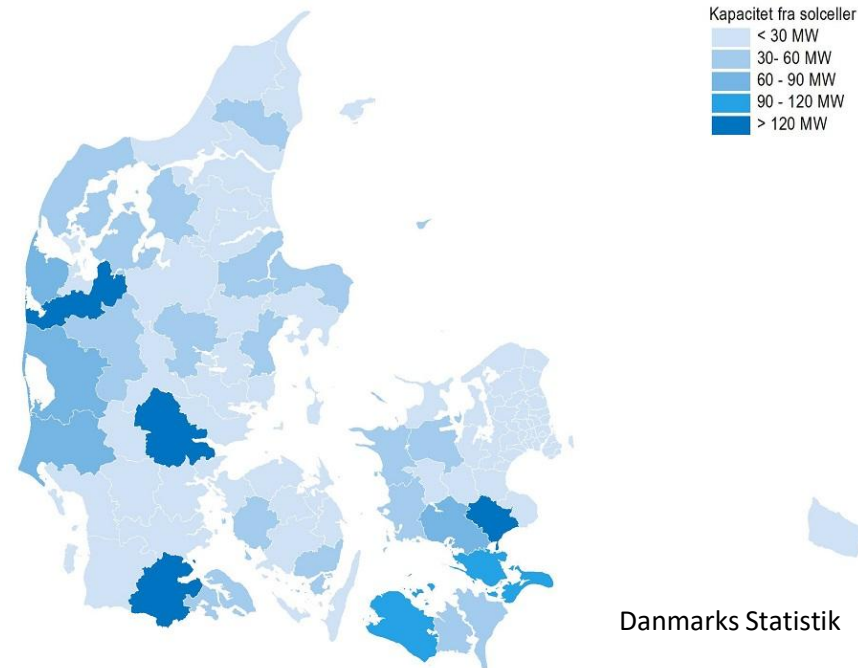
Danmarks **største**
havvindmøllepark

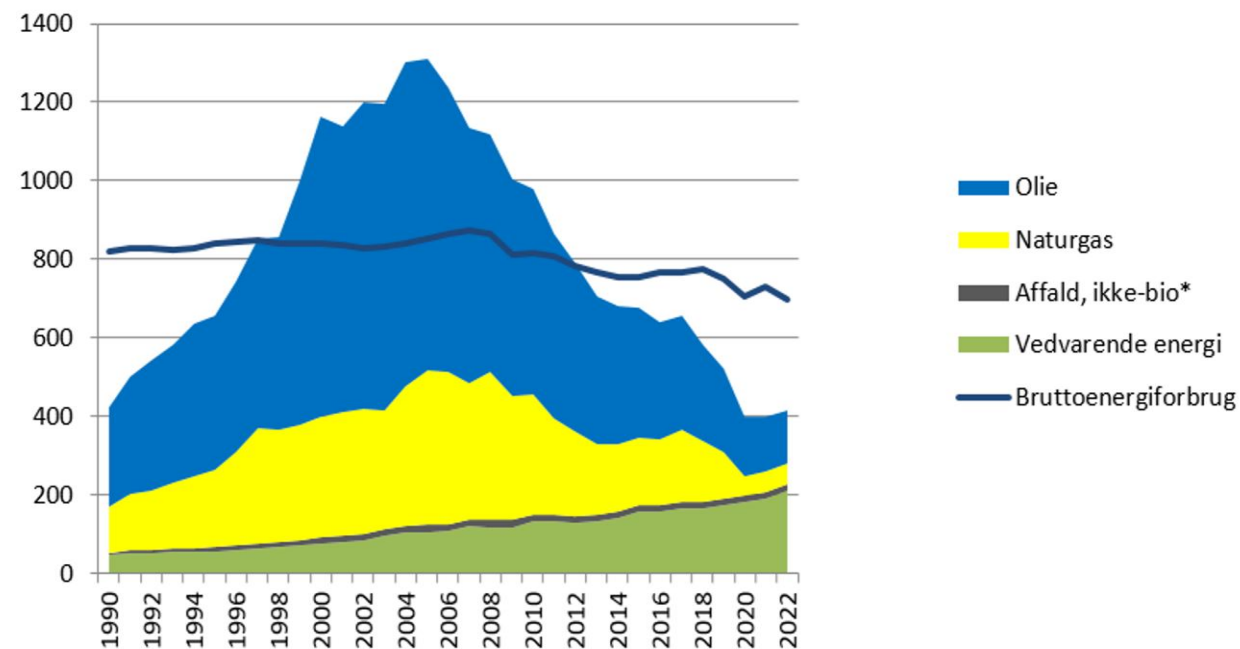
4,2 mia. kr. til mere
vedvarende energi

Andre initiativer

- 500 mio. årligt til mere vedvarende energi fra 2025
- En effektiv energispareindsats
- Modernisering af varmesektoren
- Ambitiøse rammer om dansk energiforskning og eksportindsats
- Hurtigere kuludfasning
- 4 mia. kr. til udbygning af biogas og andre grønne gasser
- Fortsat støtte til eksisterende biomasse- og biogasanlæg
- Støtte til biomassekraftvarmeværker
- Støtte til biogasanvendelse
- Bedre udnyttelse af overskudsvarme

Danmarks Statistik

Miljø-tilstand.dk

Klimatilpasning

Store arealer vil skulle indgå i naturbaserede løsninger på oversvømmelser

Både ved kyster og langs vandløb vil der være behov for at tage landbrugsarealer ud af produktion

Den danske reaktion - det formelle indhold af Treparten

Revolution af N indsatsen

Lavbundsindsats

Plads til mere natur / biodiversitet

CO₂ - afgift

Robust landbrugssektor

Arealanvendelsesforandringer:

- 250.000 ha ny skov, inkl 100.000 ha urørt skov
- 140.000 ha lavbundsjord genoprettet
- Ekstensivering / vådområder
- Strategiske jordopkøb

Grøn Arealfond

- Privat skovrejsning
- Øvrig arealomlægning
- Strategiske opkøb
- Jordfordeling

Fremtidens landbrug

- Intensivt
- Højteknologisk
- Konkurrencedygtigt
- Moderne arealforvaltere

Er det
historisk?

Jeppe Bruus (S), minister for Grøn Trepert, siger:

"Jeg vil ikke tøve med at kalde det her et historisk resultat. Med aftalen afsætter vi nu 43 milliarder kroner til at gennemføre en en-

Stephanie Lose (V), økonomiminister, siger:

"Det er en god dag for dansk natur og for landbrugserhvervet. For nu sætter vi politisk beslutningskraft bag den store aftale, som re-

Lars Aagaard (M), klima-, energi- og forsyningsminister, siger:

"Nu skaber vi den nødvendige grønne forandring i landbruget, og for første gang er vejen nu lagt helt hen til vores klimamål i 2030.

Magnus Heunicke (S), miljøminister, siger:

"Vi er nu i mål med aftalen, der forandrer det danske land- og havkort og reducerer kvælstofudledningen, så ilten og livet kan vende

Jacob Jensen (V), minister for fødevarer, landbrug og fiskeri, siger:

"Jeg er glad for og stolt af, at vi er blevet politisk enige om denne aftale, som vi lagde kimen til inden sommeren. Det er en meget ar-

Signe Munk, politisk ordfører og klimaordfører for Socialistisk Folkeparti, siger:

"Nu strammer vi kravene til landbrugets udledning i vores farvande. Det er afgørende, at vi sikrer et levende havmiljø og en natur, v-

Pernille Vermund, miljøordfører for Liberal Alliance:

"Den grønne trepart er en omfattende aftale, der styrker naturen og beskytter havmiljøet uden at trække tæppet væk under dansk l-

Mona Juul, partiformand for Det Konservative Folkeparti, siger:

"Med aftalen får landbruget endelig vished for, hvilke vilkår der gælder fremover. Det manglede bare! Vi har samtidig gjort aftalen m-

Martin Lidegaard, politisk leder for Radikale Venstre, siger:

"Den grundlæggende ambition om at lave en markant grøn omlægning af det danske landskab er helt rigtig og radikalt arvegods. S-

Er det historisk?

Ja, hvis det
gennemføres.

Det bliver en
omfattende sag,
men vi har prøvet
det før

Vi har været meget igennem

Landboreformer

Hedens Opdyrkning

Landvindinger

Lensafløsningen

Planlovene

Naturgenopretning, vandmiljøplaner,
skovrejsning

Vi har eksperimenteret med

Governance Model

Finansiering

Aktører

Sociale mål

Økonomiske mål,

Territoriemål

Landboreformerne 1765-1805

Udskiftning, ophævelse af fællesskab, selveje

Indfredning af skovene

Udbredelse af ny teknologi, nye afgrøder

Opbyggelse af finansieringssystem

Tildeling af nye rettigheder

Ingen tvang (før 1919) – men en metode og procedure

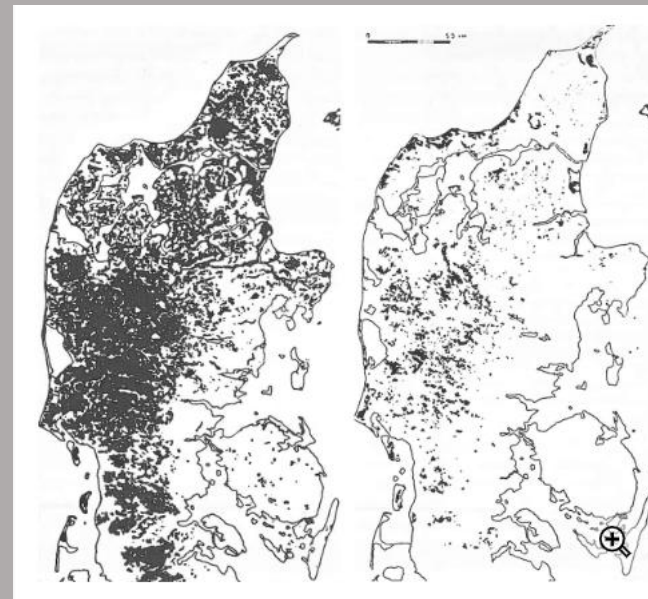
Omfattede alle landsbyer i kongeriget

Hedens kultivering

Opdyrkning
Vandingsanlæg
Dræning
Skovrejsning

- Private og offentlige aktører
- Privat og offentlig finansiering
- Mål om opretholdelse af befolkning
- Udvidelse af produktion
- Udvidelse af landbrugsarealet

Landvindinger 1700-1970

Landvindingsloven 1933, 1940

Dræning af vådområder
Tørlægning af søer og fjorde

Private og offentlige aktører
Privat og offentlig finansiering, Statsstøtte fra 1933
Mål om beskæftigelse
Udvidelse af produktion
Udvidelse af landbrugsareal
Omfattende naturødelæggelse

Lensafløsningen 1919

Godser udelt i arv, baroner og grever

Ingen kreditorrettigheder

1849 – grundloven sætter en stopper for det

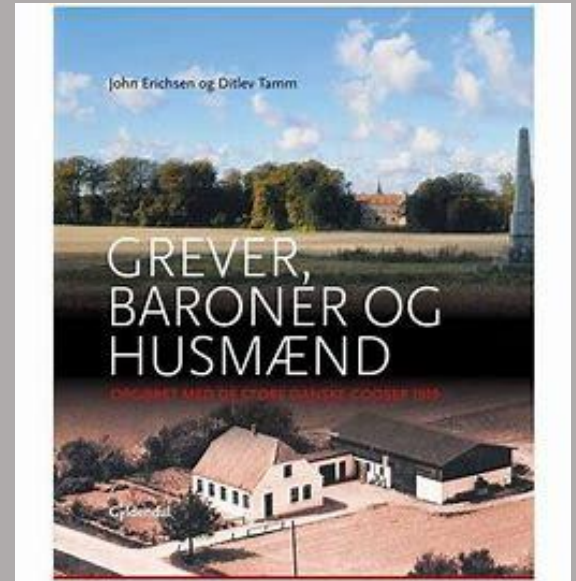
Kædet sammen med socialreform på landet

Rigsdagens lovgivning

Konfiskation, ekspropriationslignende indgreb

Mål om social udligning, opfyldelse af Grundloven

Retfærdig fordeling af jord

Planlovene

- Zoneinddeling
- Kommuneplanlægning
- Afvejning af interesser
- Hele landet omfattet

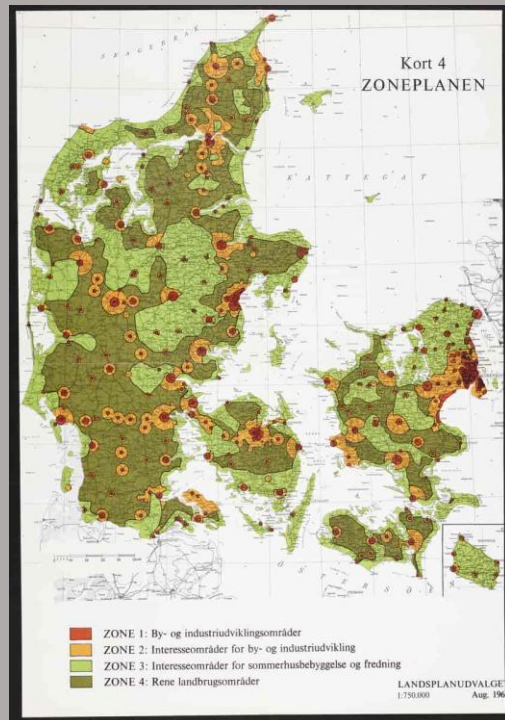
Folketingets lovkompleks

Mål om friholdelse af landbrugsjord

Mål om hindring af spredt bebyggelse

Fastholdelse af landbrugsareal

De Facto eksklusiv erhvervszone for jordbrugserhvervene

Naturgenopretning, Vandmiljøplaner og Skovrejsning; 1985-

Politiske hensigtserklæringer, EU landbrugspolitik, miljøpolitik
Privat og offentlig finansiering, EU/Statsstøtte fra 1992
Mål om natur, begrænsning af produktion, forbedret vandmiljø
Begyndende genskabelse af natur

Er Treparten så noget nyt?

Store arealambitioner

Natur / biodiversitet

Skovrejsning, med flersidige hensyn

Reduktion af landbrugsarealet, men en styrkelse af landbruget

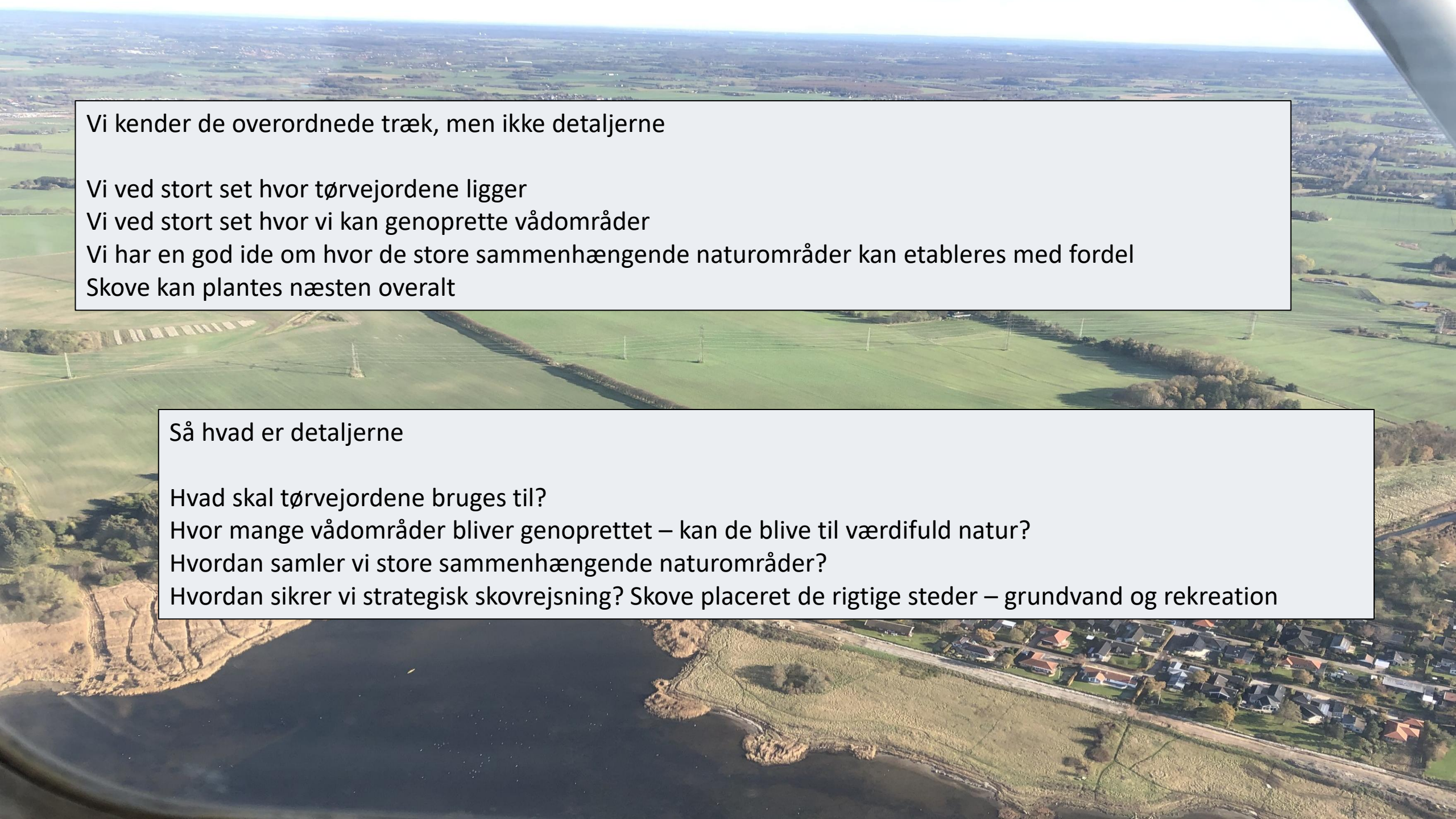
Vi kender de overordnede træk, men ikke detaljerne

Vi ved stort set hvor tørvejordene ligger

Vi ved stort set hvor vi kan genoprette vådområder

Vi har en god ide om hvor de store sammenhængende naturområder kan etableres med fordel

Skove kan plantes næsten overalt

Vi kender de overordnede træk, men ikke detaljerne

Vi ved stort set hvor tørvejordene ligger

Vi ved stort set hvor vi kan genoprette vådområder

Vi har en god ide om hvor de store sammenhængende naturområder kan etableres med fordel

Skove kan plantes næsten overalt

Så hvad er detaljerne

Hvad skal tørvejordene bruges til?

Hvor mange vådområder bliver genoprettet – kan de blive til værdifuld natur?

Hvordan samler vi store sammenhængende naturområder?

Hvordan sikrer vi strategisk skovrejsning? Skove placeret de rigtige steder – grundvand og rekreation

Hvor står vi med treparten?

De sædvanlige udfordringer:

- Hvad for en plan er en omlægningsplan egentlig?
- Samordning med den øvrige planlægning
- Top-down eller bottom-up
- Noget er fast og andet er flydende
- Tunnelsyn på N og klima
- Fragmentering af skov- og naturindsats
- Demokratisk underskud?
- Hvordan integreres biodiversitets og grundvandsindsats?

Så hvad gør vi i praksis?

Helga?

Hvordan lykkes vi med projekter med lokal forankring?

*Nye muligheder for bedrifter, miljø, natur, rekreation,
landdistriktsudvikling og klima*

Glenstrup Sø i Mariagerfjord Kommune

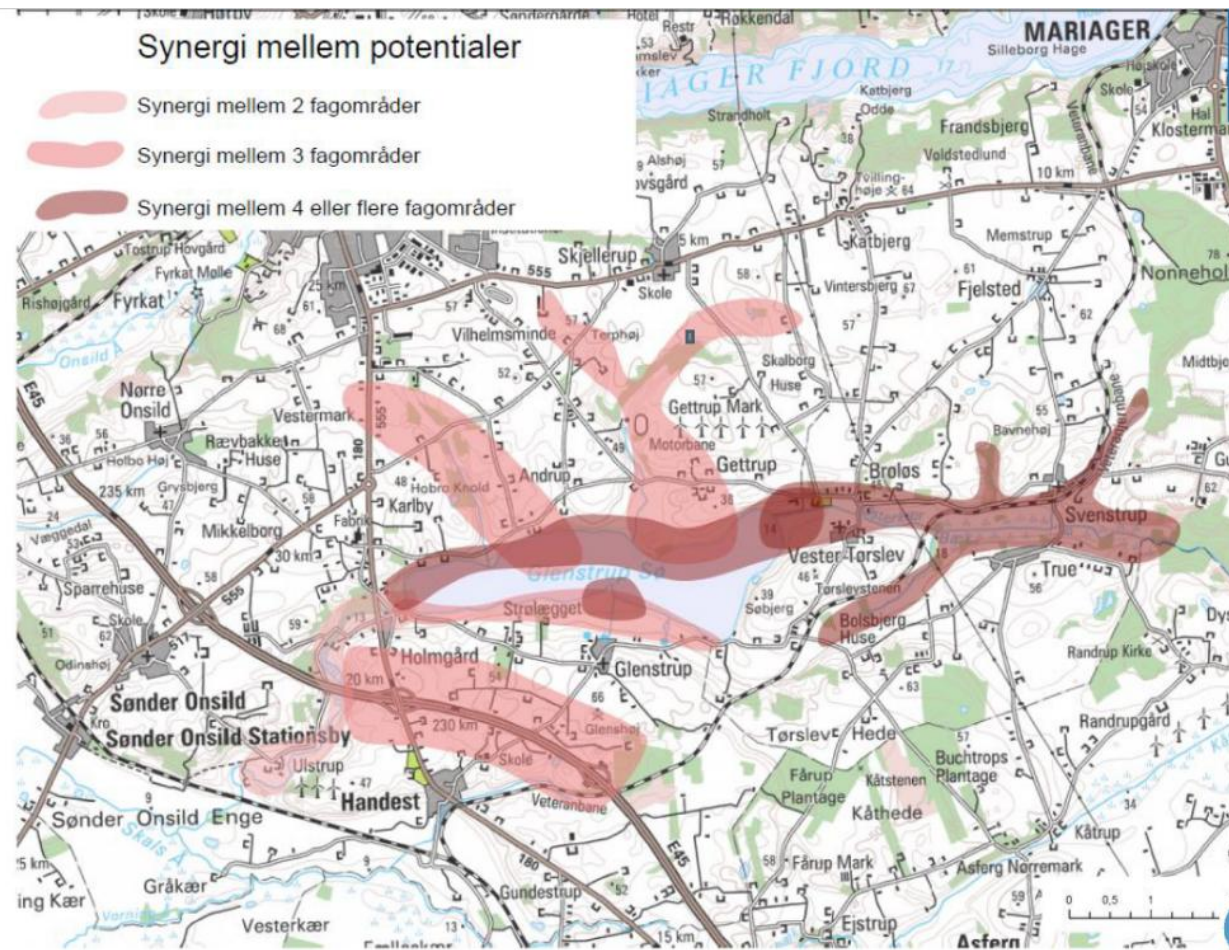
Erfaringer fra multifunktionel jordfordeling i Mariagerfjord Kommune

Konflikthåndtering vs. stedsudvikling

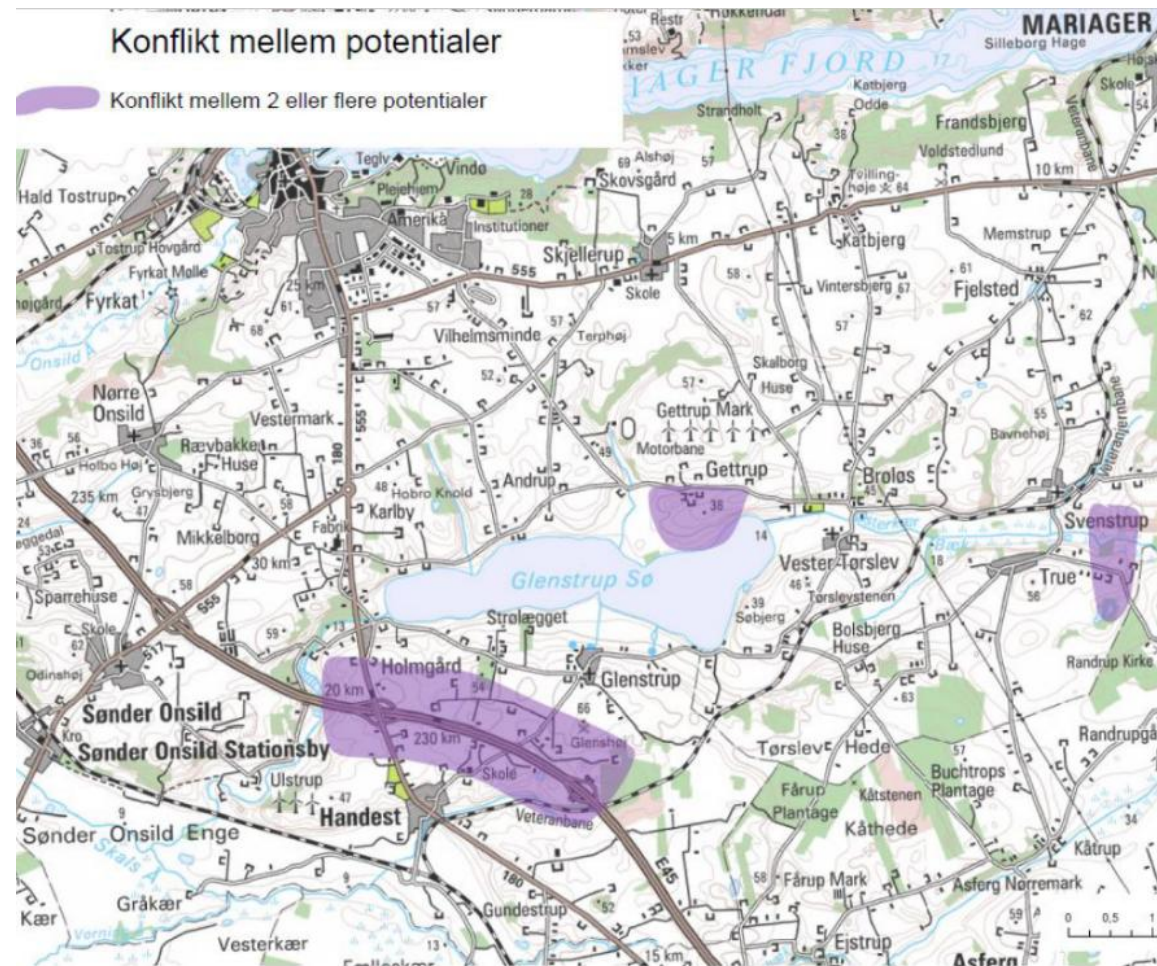

[Fremtidens Bæredygtige Landskaber – Collective Impact](#)

Kortlægning af synergier og konflikter i det lokale landskab

Figur 2: Kort med alle synergier mellem potentialer inden for fagområder.

Figur 3: Kort med alle konflikter mellem potentialer inden for fagområder.

Synergi mellem potentialer

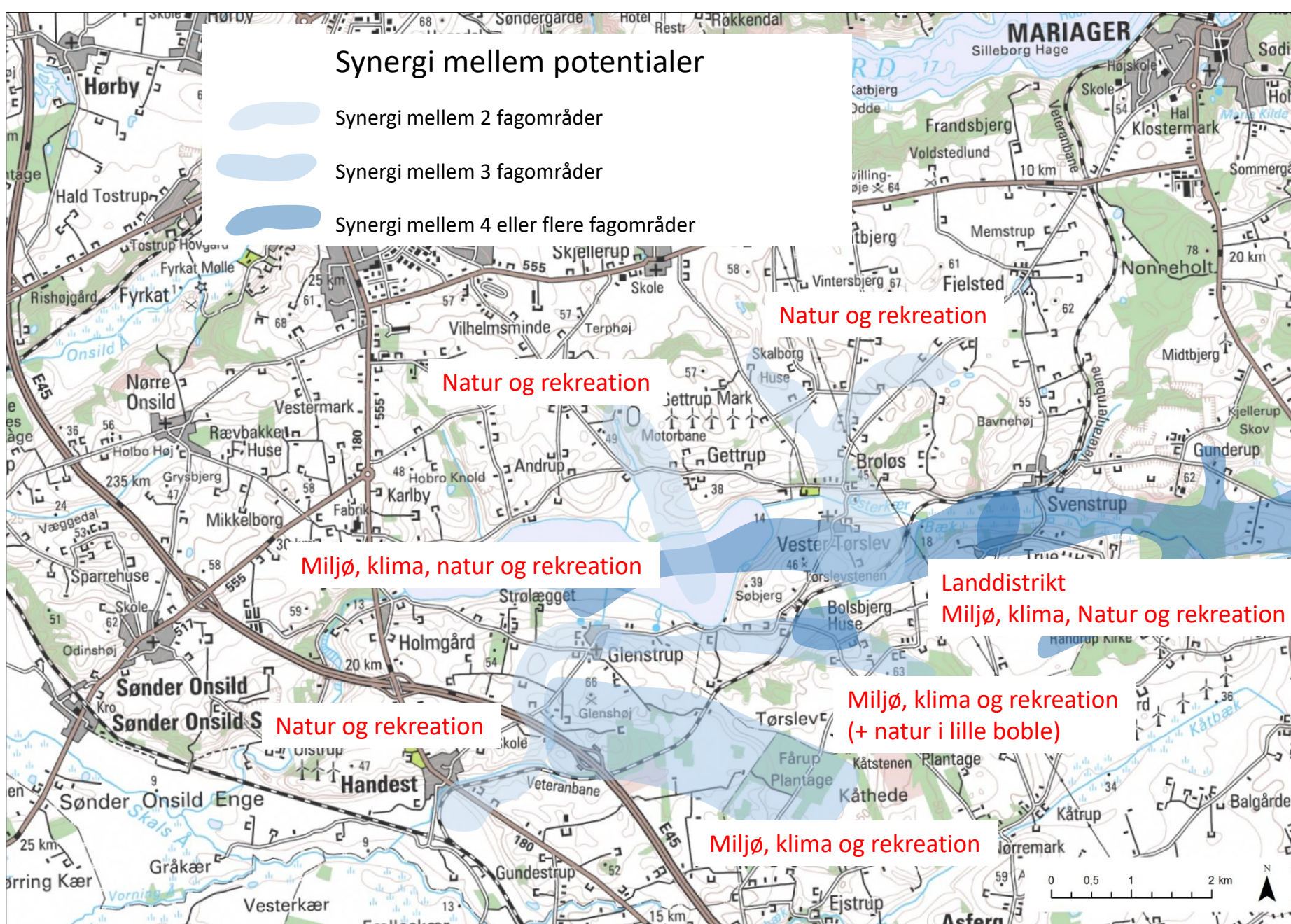
Synergi mellem 2 fagområder

Synergi mellem 3 fagområder

Synergi mellem 4 eller flere fagområder

Natur og rekreation

Natur og rekreation

Miljø, klima, natur og rekreation

Landdistrikt

Miljø, klima, Natur og rekreation

Miljø, klima og rekreation
(+ natur i lille boble)

Natur og rekreation

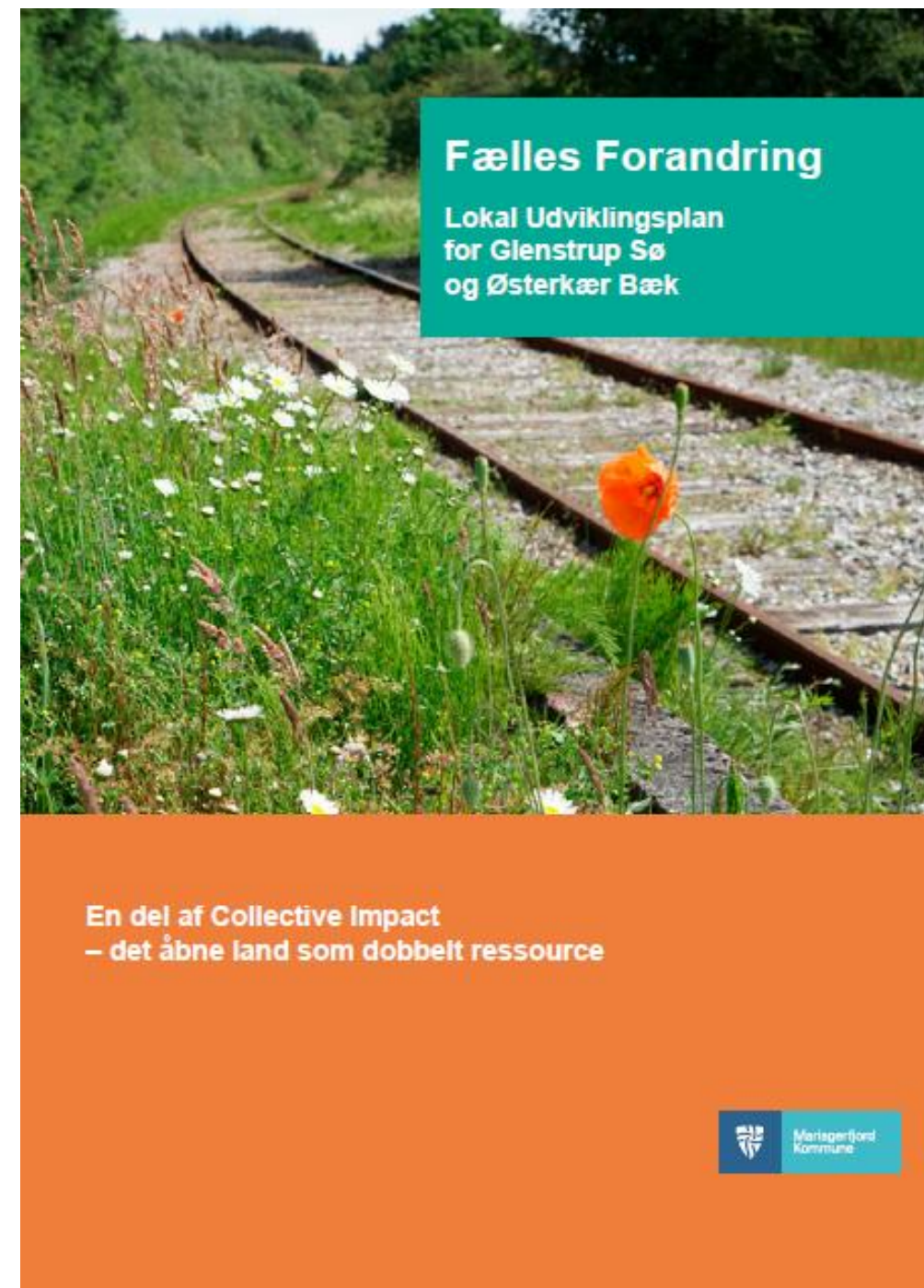
Miljø, klima og rekreation

Kort over synergi mellem potentialer for flersidig arealanvendelse ved Glenstrup Sø i Mariagerfjord Kommune (Heike et. al. 2019)

36 delprojekter

- Halvdelen er relateret til jordfordeling
- Halvdelen er ikke relateret til jordfordeling

Det handler ikke kun om jordfordeling, det kommer også til at handle om fællesskaber og et bedre og mere meningsfuldt liv på landet.

IFRO Rapport

Omkostninger: 18 mio. kr. til arealekstensivering og afgræsning (138 ha)

Rekreative- og miljøgevinster på 36 mio. kr.

Samfundsøkonomisk overskud: 18 mio. kr.

Multifunktionel brug af landskabet giver et samfundsøkonomisk overskud på 18 mio. kr. på 500 ha

***25 % af gevinsterne kommer fra rekreative tiltag
75 % af gevinsterne kommer fra miljøtiltag***

Samfundsøkonomisk cost-benefit-analyse af de forventede effekter af multifunktionel jordfordeling ved Glenstrup Sø

Jesper Sølvér Schou
Thomas Lundhede
Søren Bøye Olsen
Gustav Esmann Callesen

Takstkort , takst 0-100 (vurderingsforretning)

Takst 15 (grøn) – 95 (rød)

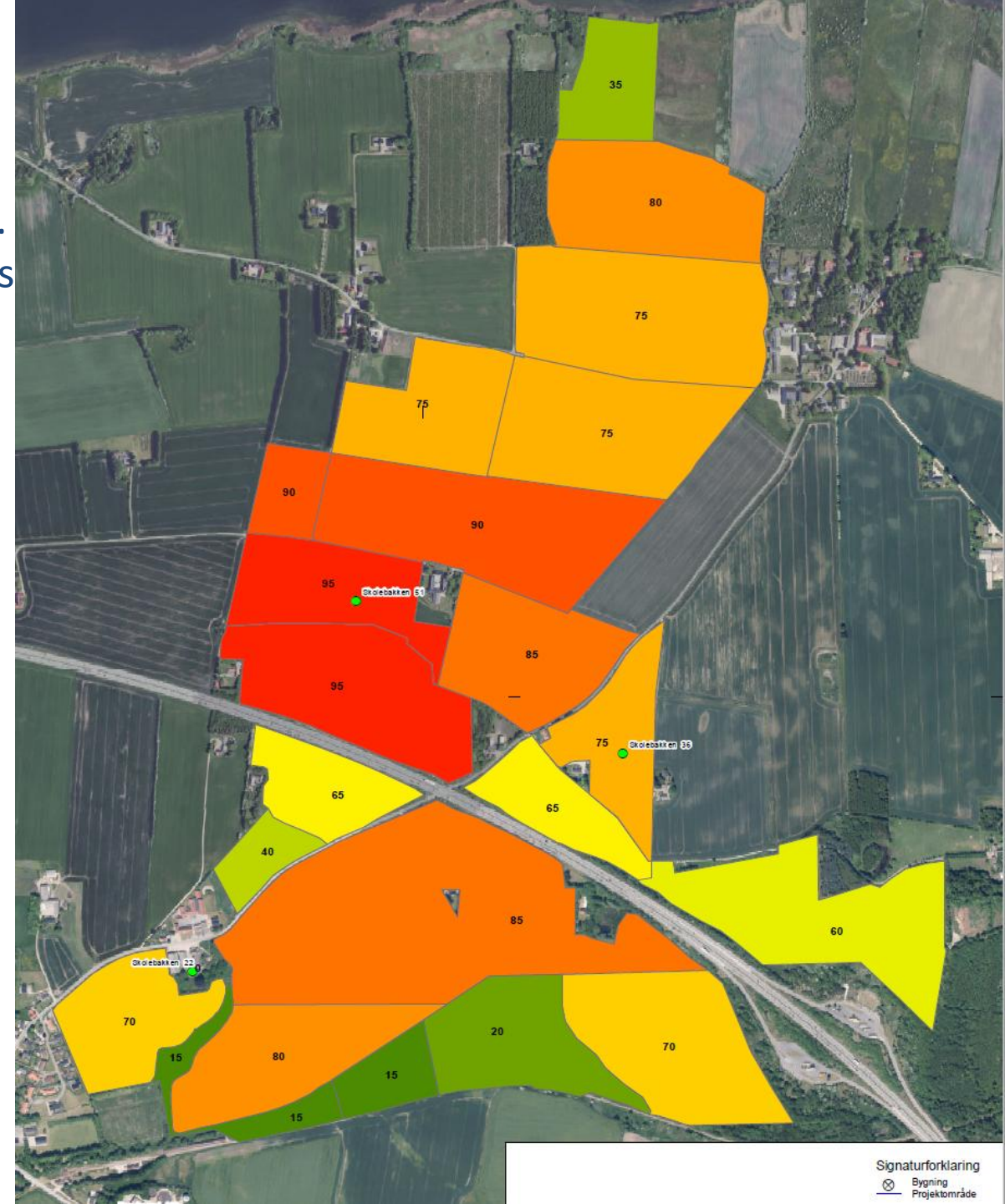
Købstilbud: 27 mio. (26 mio. for jord og 1 mio. for bygninger).

Mark 100 til 200.000 kr./ha for at komme tættere på mægleres forlangende

Mægleres forlangende på 33 mio. kr.

Svarer til mark 100 til 240.000 kr./ha

Grunden til den store forskel skal bl.a. findes i at mægler sætter næsten hele det matrikulære areal –også hegn og indkørsler – til 184 ha til 180.000 kr./ha (184*180.000 kr. = 33 mio.).

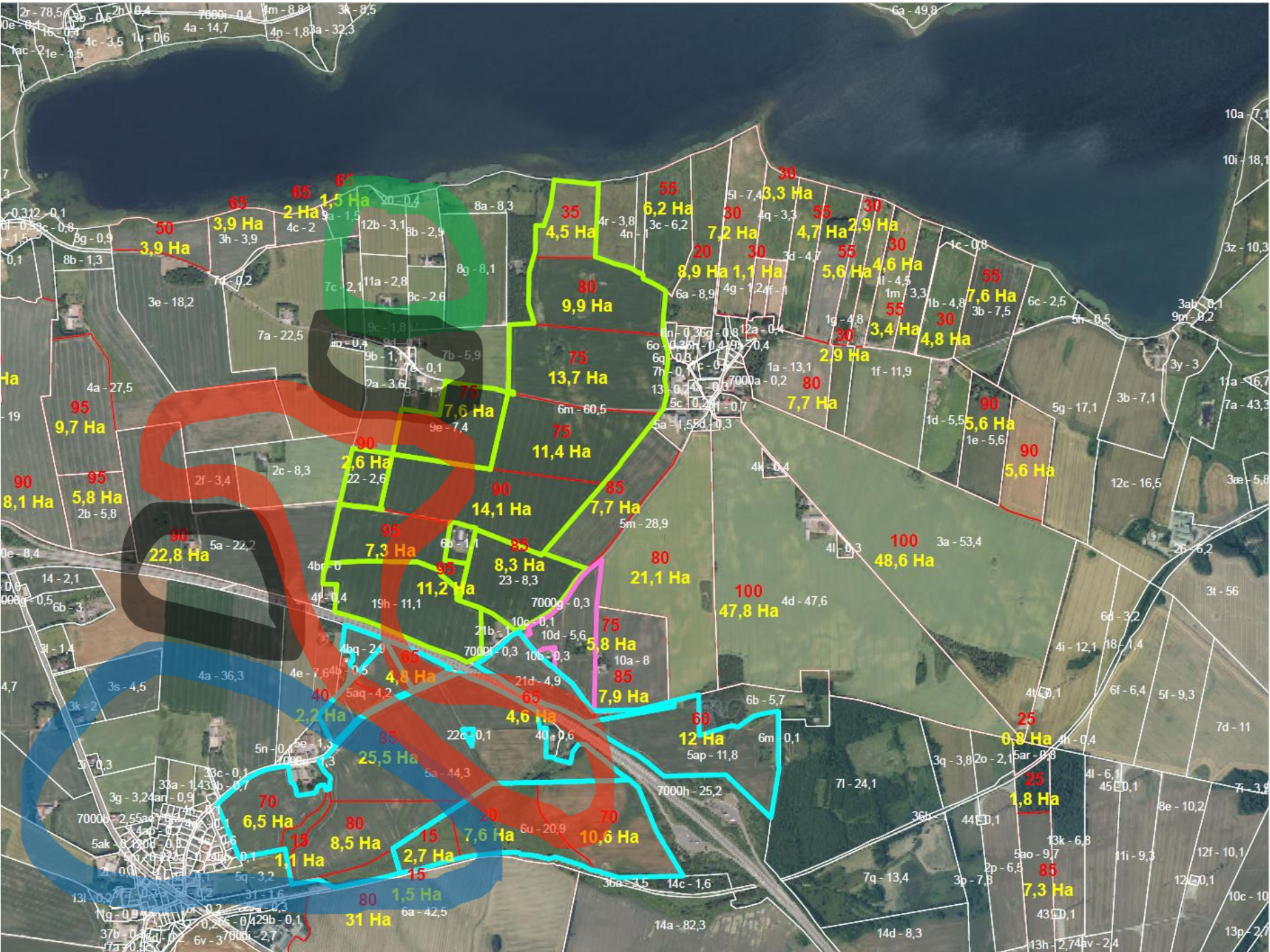

Område indrammet med grøn:
Bliver permanent natur og
sælges til ny ejer. Mulighed for
græsning.

Område indrammet med sort:
Indgår i puljejord.

Område med rød:
Multifunktionel
klimaskovrejsning ved KIRKBI

Område med blå:
Multifunktionel
klimaskovrejsning ved
Landskabsværkstedet

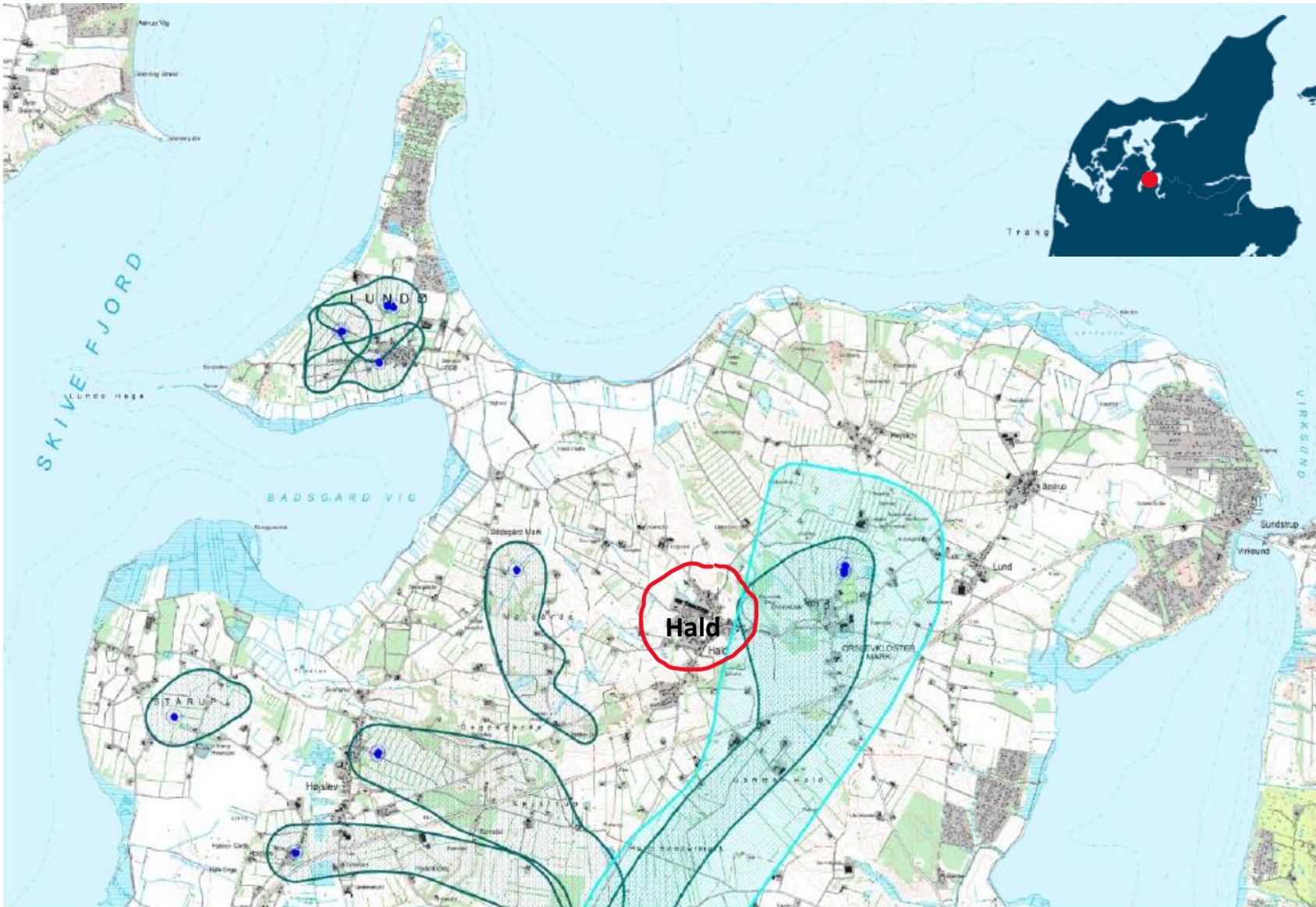

Hvordan lykkes vi med projekter med lokal forankring?

Drikkevandsbeskyttelse, landdistriktsudvikling og rekreation

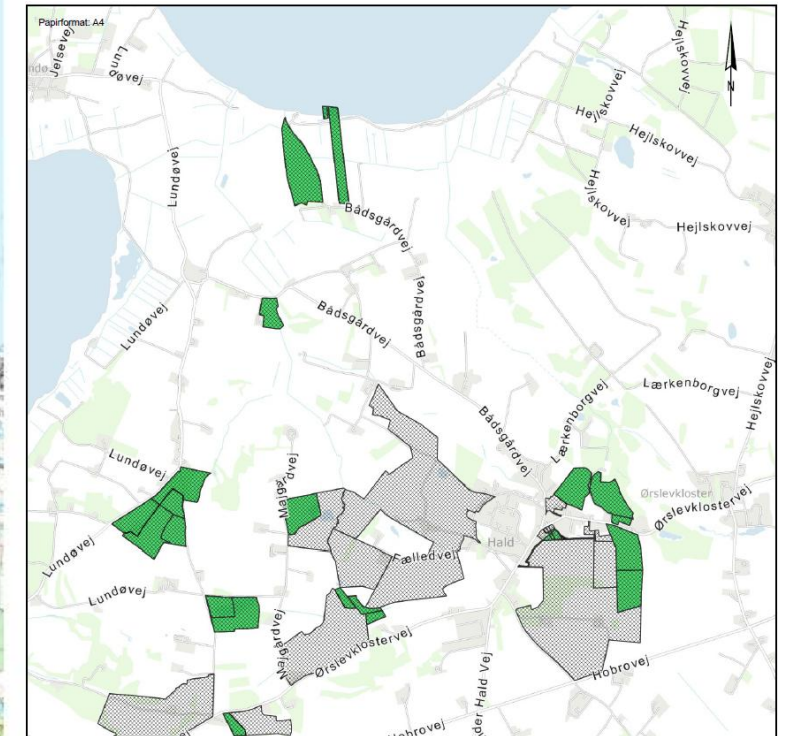
Nordfjends i Skive Kommune

Et praktisk eksempel på multifunktionel jordfordeling

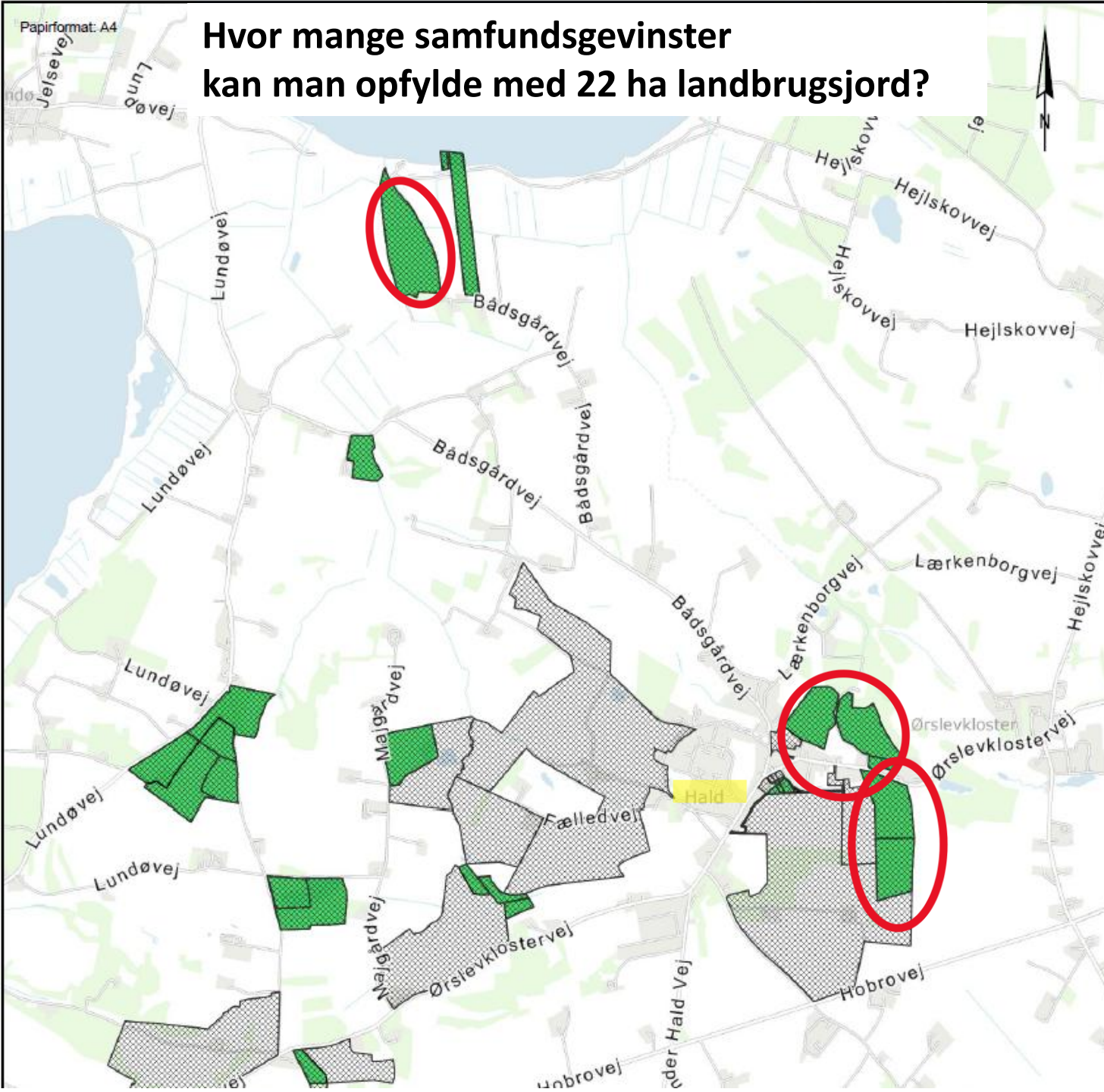

Figur 2.8 – Kort over drikkevandsinteresseområder og kildepladser i Nordfjends. De blå prikker er kildepladser, det turkise område er det særlige drikkevandsinteresseområde og de grønne områder er indvindingsoplande for kildepladserne.

Hvor mange samfundsgevinster kan man opfylde med multifunktionel jordfordeling og 22 ha landbrugsjord?

I jordfordelingen var der 27 deltagende ejendomme, og der blev omlagt 79 hektar med samlet værdi på knap 10 mio. kr.

Multifunktionelle løsninger ved Hald

Hald (399 indbyggere)

Fritidslandbrug, 22 hektar

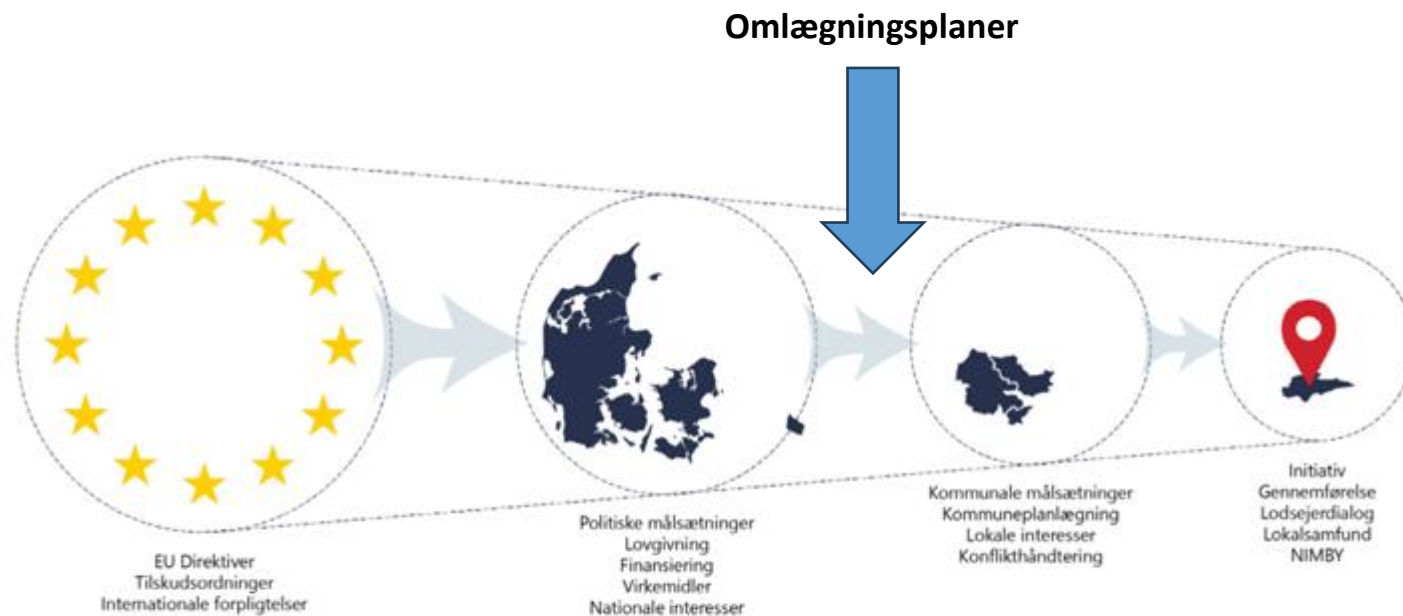
Multifunktionel arealanvendelse

- skovrejsning
- drikkevandsbeskyttelse
- ny stiforbindelse
- større areal til forsamlingshuset
- nye, attraktive byggegrunde
- bedre arrondering

Opsamling og budskaber

Omlægningsplanernes placering i plan- og projekthierarkiet.

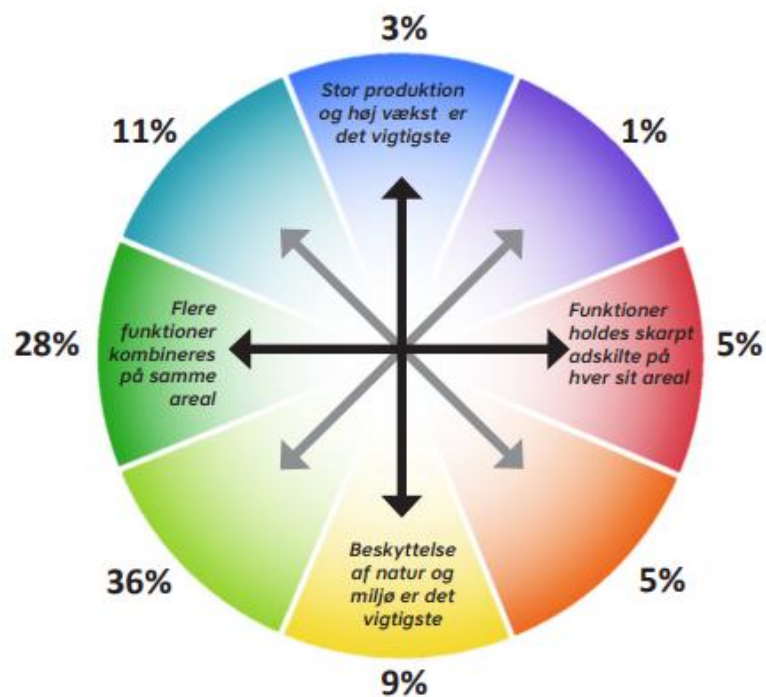

Figur 1: Arealomstillingen forudsætter bedre sammenhæng mellem de mekanismer, der påvirker og regulerer mulighederne i det åbne land fra europæisk niveau til nationalt, kommunalt og lokalt projektniveau.

Kilde: Niras 2022. Vurdering af virkemidler i omstilling af det danske landskab frem mod 2050: <https://collectiveimpact.dk/wp-content/uploads/2022/11/Vidensyntese-Del-2.pdf>

Borgerne ønsker helhedsprojekter

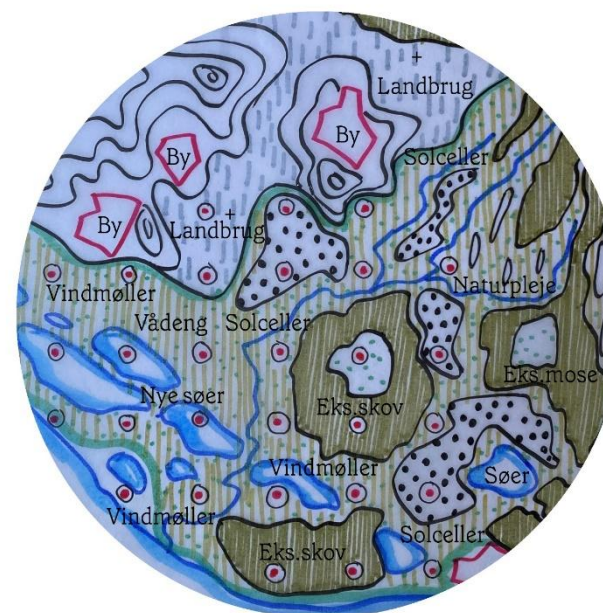
I hvilken retning ser du helst, at anvendelsen af Danmarks areal udvikler sig?

Blandt borgerne er der klart flertal for en grøn vækst, der kombinerer økonomisk aktivitet med rekreation og fritidsaktiviteter og tager vidtgående hensyn til beskyttelsen af natur og miljø.

Kilde: Teknologirådet (2017): Prioritering af Danmarks areal i fremtiden
[RTT-290-Borgertopmøde-Areal.pdf \(tekno.dk\)](#)

Forvaltninger, regulering og tilskudsordninger er indrettet sektoropdelt!

- [illegible]

Multifunktionelle projekter er kendetegnet ved, at de opfylder flere funktioner inden for samme areal. Realiseringen er stærk udfordret af sektoropdelte og monofunktionelle tilskudordninger.

”Til ethvert komplekst problem er der en løsning, som er enkel, klar – og forkert”

H. L. Mencken (1880-1956, amerikansk samfundskritiker)

Simple og implementerbare løsninger i direkte forlængelse af trepartaftalen

Aftale om Implementering af et Grønt Danmark (politisk aftale, d, 18. nov. 2024)

Mulighed for indfrielse af synergier ved jordfordeling i forbindelse med vådområdeprojekt

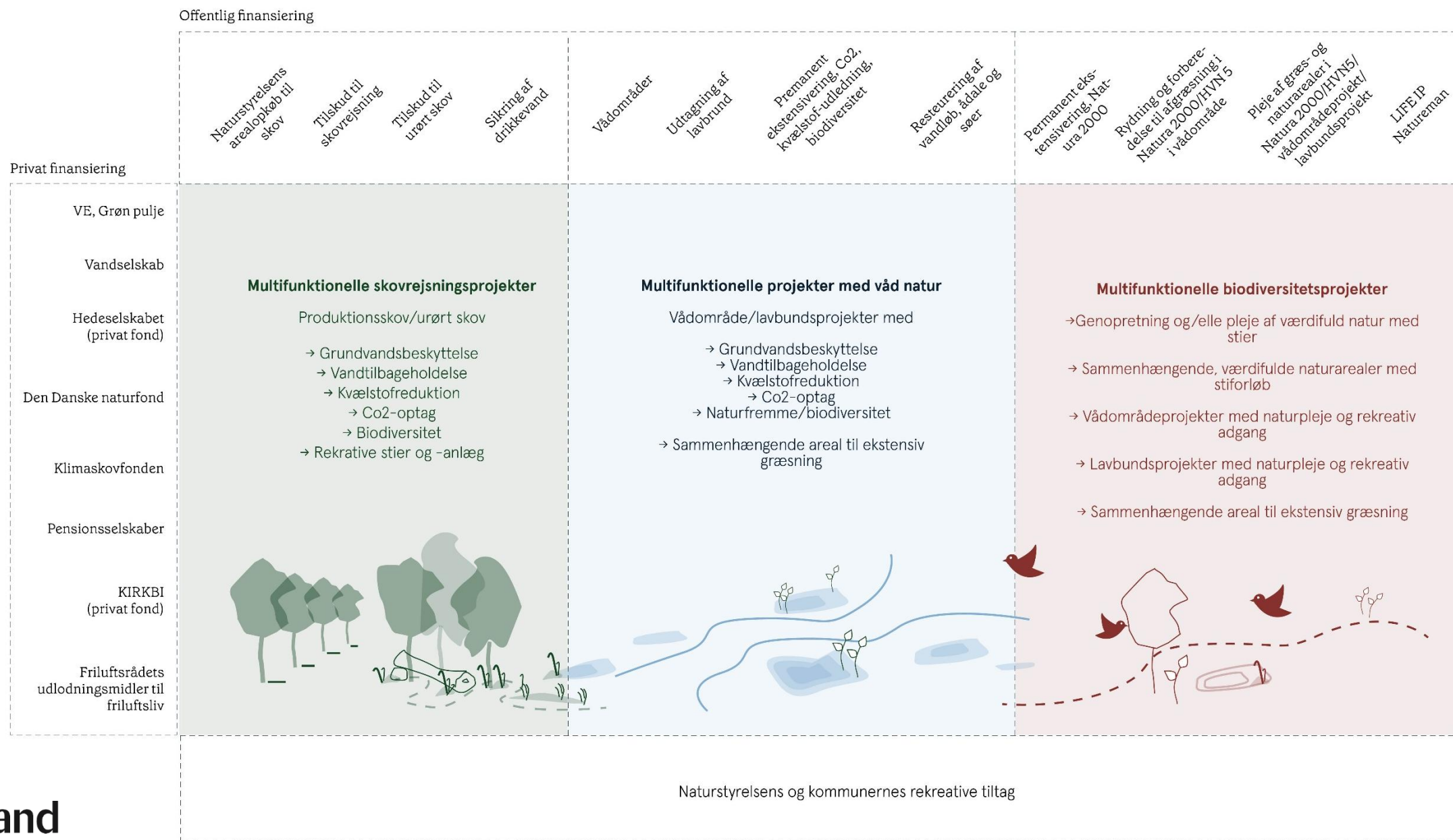
Stisystemet løber i en bræmme mellem det mulige solcelleprojekt og vådområdeprojektet. Stien er anlagt i yderkanten af den afskærmende beplantning til solcelleanlægget og med udsigt over vådområdet. Vådområdeprojektet ville ikke i sig selv have kunnet finansiere stianlæggelsen. Det er solcelleprojektet, der muliggør ekstra rekreative tiltag.

Principsnittet viser, at merværdi for naturen og lokalområdet vil kunne gøre projekter med en snæver spilleplade mere vedkommende med synlige lokale gevinster – uden at gå på kompromis med projekternes ”usynlige” målopfyldelse, der opgøres i kvælstof og klimagasser.

Finansieringsprincipper

Illustration: Urlands principoversigt over kombinationsmuligheder af offentlige tilskudsordninger og øvrige finansieringskilder i multifunktionelle arealprojekter

Tak for ordet

Helga Grønnegaard, projektchef - strategisk udvikling

Urland

